

при участието на секретар-протоколиста Гергана Иванова разгледа в закрито заседание на 17 октомври 1995 г. конституционно дело № 24 от 1995 г., докладвано от съдията Димитър Гочев.

Делото е образувано по искане на 50 народни представители от 37-ото Народно събрание за установяване за противоконституционен Закона за изменение и допълнение на Закона за възстановяване собствеността на одържавени недвижими имоти (ЗИДЗВСОНИ) - ДВ, бр. 87 от 1995 г.

В искането се изтъква, че с параграф 1 на закона срокът на наемните отношения между заварените наематели на недвижимите имоти, чиято собственост е възстановена, и собствениците се продължава за неопределено време. Изпълнението на решенията на съдилищата за прекратяване на тези наемни отношения се поставя в зависимост от това дали общинската администрация е предоставила жилища на наемателите.

Твърди се, че с новите разпоредби се нарушава чл. 17, ал. 3 от Конституцията, като при това подателите на искането се позовават на Решение № 9 от 1995 г. на Конституционния съд по конституционно дело № 4 от 1995 г. Новите разпоредби в още по-голяма степен нарушавали текста на Конституцията.

По отношение параграф 2 се твърди, че с отмяната на чл. 7 на Закона за възстановяване на собствеността на одържавени недвижими имоти (ЗВСОНИ) се посяга върху възстановената съгласно чл. 1 от закона с влизането му в сила собственост, нещо, което е недопустимо от гледна точка на Конституцията.

Противоконституционна е и разпоредбата на параграф 3, с която се създава нов параграф 2 от преходните и заключителните разпоредби, съгласно който произволно и в нарушение на конституционни права се прекратяват висящите съдебни производства.

Противоконституционен е и новият параграф 3 от тези разпоредби, съгласно който влезлите в сила решения по чл. 7 се изпълняват, след като на купувачите се възстанови платената от тях цена. С поставянето на това условие също се нарушава правото на собственост и се повтарял вече обявеният за противоконституционен текст с Решение № 9 от 1995 г. на Конституционния съд.

С определение от 10 октомври 1995 г. Конституционният съд допусна искането.

Със същото определение като заинтересувани страни по делото бяха конституирани Народното събрание и Националното движение "Защита на засегнатите от Закона за реституцията" - София, като им даде срок за взимане на становище.

Не е постъпило становище от Народното събрание в определения срок.

В допълнителното си становище народните представители - податели на искането, отново се позовават на аргументите на Конституционния съд в Решение № 9 по конституционни дела № 4 и 10 от 1995 г.

В становището си от 16 октомври 1995 г. Националният комитет на Националното движение "Защита на засегнатите от Закона за реституцията" твърди, че чл. 6 и 7 ЗВСОНИ са противоконституционни и дискриминационни разпоредби сами по себе си и нарушават основни човешки, граждански и социални права, като приканва Конституционният съд да се занимае с противоконституционността на тези текстове, както и с противоречието им с международни договори, по които България е страна.

Твърди се, че макар и атакуваният ЗИДЗВСОНИ да не е противоконституционен, той не решавал проблемите както на заварените наематели, така и на собствениците.

Конституционният съд прецени направеното искане и съображението на страните и за да се произнесе, съобрази:

Атакуваният закон внася изменения и допълнения на текстовете на чл. 6 и 7 ЗВСОНИ, които са в духа на обявените за противоконституционни текстове на ЗИДЗВСОНИ (ДВ, бр.20 от 1995 г.) и ЗИДЗВСОНИ (ДВ, бр. 40 от 1995 г.) с Решение № 9 от 1995 г. по к. д. № 4 от 1995 г., без да са били съобразени изложените от Конституционния съд съображения. При преценката, която сега се прави, Конституционният съд смята, че няма основание да промени становището си, изразено в Решение № 9 от 1995 г. Принципните постановки на това решение с пълна сила важат и по отношение на сега атакуваните текстове. (Съдиите, подписали решението с особено мнение, запазват становището си по него, като приемат че предметът на настоящото дело е различен.)

По съществото на делото съдът приема следното:

1. По параграф 1 ЗИДЗВСОНИ

а. С изменението на чл. 6, ал. 2 след изтичането на тригодишния срок на наемните отношения между заварените наематели, настанени по административен ред, и собствениците, с което тези наемни отношения се прекратяват, се създават нови наемни правоотношения при условията на Закона за наемните отношения (ЗНО). При това без процедурата по този закон - чрез настаняване, което по силата на чл. 1 ЗНО не е допустимо в частни жилищни помещения. Наемната цена е нормирана, годишно осъвременена с индекса на инфлацията.

Разпоредбата е в противоречие с чл. 17, ал. 3 от Конституцията. Създаване на наемни отношения между заварените наематели и собствениците по ЗНО особено след изтичането на срока по чл. 6, ал. 2 ЗВСОНИ представлява недопустимо от гледна точка на този конституционен текст ограничаване на правото на ползване като съставка на правото на собственост.

Правото на собственост е основно човешко право, защитено от Конституцията. То е обект на защита и от Европейската конвенция за защита правата на човека - Първи допълнителен протокол. То не може да бъде ограничавано в полза на заварените наематели.

Правата на заварените наематели не могат да бъдат конституционноправен критерий, съпоставени с конституционно- и международноправно защитеното право на собственост. Тези права са поредно създадено по административен ред правоотношение с държавата, респективно общината. Изпълнението на задълженията им към тях не може да стане за сметка на правата на собствениците.

Както това е посочено вече в Решение № 9 от 1995 г., правата на тези заварени наематели, породени от административен акт на държавен или общински орган, са признати в параграф 1 от допълнителните разпоредби на ЗВСОНИ и се свързват със задължението на държавата или общината да им уредят с предимство жилищния въпрос.

Правата на наемателите са права спрямо държавата и общините. Последните са длъжни да изпълнят задължението си за жилищното настаняване на наемателите, които се подреждат в първа група нуждаещи се от жилища.

б. Създадената ал. 3 на чл. 6 поставя изпълнението на съдебните решения за прекратяване на наемните отношения в зависимост от предоставянето на жилища на наемателите от общинската администрация. Това противоречи на чл. 17, ал. 1 от Конституцията. Упражняване правото на собственост, защитено от съдебното решение, не може да се поставя в зависимост от волята на общинската администрация.

в. От противоконституционността на ал. 3 следва и противоконституционността на текста на ал. 4.

2. По параграф 2 ЗИДЗВСОНИ

За да се прецени доколко отмяната на чл. 7 противоречи на Конституцията, е необходимо да се установи смисълът на текста.

Сделките по чл. 7 ЗВСОНИ са нищожни. Те не са породили желаните правни последици и купувачите не са станали собственици на имотите.

Нищожността е от момента на сключването на покупко-продажбата. Затова собствениците на такива имоти са възстановили собствеността си от момента на влизането в сила на закона.

С отмяната на чл. 7 отпадат основанията за нищожност, които при основателен иск са били налице при сключването на договора. Това налага извода, че с отменителната разпоредба се стига до отнемане на възможността да се защити правото на собственост.

Затова разпоредбата противоречи на Конституцията.

3. По параграф 3 ЗИДЗВСОНИ

С него се създават нови параграфи 2 и 3 от преходните и заключителните разпоредби на ЗВСОНИ.

а. С параграф 2 от преходните и заключителните разпоредби се разпорежда прекратяването на висящите производства по чл. 7 ЗВСОНИ.

Тази разпоредба противоречи на чл. 56 и 117 от Конституцията.

Основно човешко и конституционно право е правото на защита, когато са

нарушени или застрашени негови права и законни интереси. Правото на съдебна защита се реализира чрез съдебните органи. Всеки има право да потърси защита от съда на твърдяното от него право.

С разпоредбата за прекратяване на висящите дела по чл. 7 ЗВСОНИ се накърнява правото на защита не само на ищите, но и на ответниците по тях. При основателност на иска ищецът ще получи съдебна защита на правото си чрез силата на присъдено нещо на съдебното решение. Обратно - тогава, когато искът бъде отхвърлен, тази съдебна защита ще бъде дадена на ответника пак чрез тази сила на съдебното решение.

б. Създаденият параграф 3 възпроизвежда обявената за противоконституционна с Решение № 9 от 1995 г. на Конституционния съд разпоредба на параграф 2 ЗИДЗВСОНИ (ДВ, бр. 40 от 1995 г.) - ал. 3 на чл. 7.

Нарушение на чл. 17, ал. 1 е поставянето на изискване решението по уважен иск за собственост да не се изпълнява, докато не се изплатят суми от трети лица. При това те не са дори изрично посочени. Липсва и финансова гаранция.

Атакуван е Законът за изменение и допълнение на Закона за възстановяване собствеността върху одържавени недвижими имоти. В случаите, когато се обявява за противоконституционен закон, с който се изменя и отменя действащ закон, последният възстановява действието си в редакцията преди изменението от влизането в сила решението на Конституционния съд.

Такива са правните последици на решението.

По изложените съображения Конституционният съд на основание чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията на Република България

РЕШИ:

Обявява за противоконституционен Закона за изменение и допълнение на Закона за възстановяване собствеността върху одържавени недвижими имоти (ДВ, бр. 87 от 1995 г.).